

Asia: VN/501/2020

## **Lausuntopyyntö iäkkäiden henkilöiden palvelukokonaisuutta koskevan lainsäädännön uudistamisesta**

### Lausunnonantajan lausunto

#### Lausunnonantajan organisaatio

Järjestö

**1. Sosiaalihuoltolain 21 §:n mukaisia asumispalveluja ovat tilapäinen asuminen, tuettu asuminen sekä nk. tavallinen palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen. Palveluasumisella tarkoitetaan (kunnan järjestämässä) palveluasunnossa järjestettävää asumista ja palveluja. Erona tehostetun ja tavallisen palveluasumisen välillä on, että tehostettu palveluasuminen sisältää ympärivuorokautiset palvelut. Voitaisiinko tavallisen palveluasumisen käsite mielestänne poistaa lainsäädännöstä?**

Ei

**2. Jos tavallisen palveluasumisen käsite poistetaan lainsäädännöstä, pitäisikö muutoksen koskea vain iäkkäiden henkilöiden palveluasumista?**

**3. Jos tavallinen palveluasuminen (kunnan järjestämässä palveluasunnossa) poistuisi palveluvalikosta, pitäisikö kunnan sosiaalitoimella olla velvollisuus joissakin tapauksissa järjestää asiakkaalle hoitoa ja huolenpitoa turvaavien palvelujen lisäksi myös asunto?**

Kyllä

**4. Jos tavallinen palveluasuminen jää lainsäädäntöön, pitäisikö omaishoidon tuesta annettua lakia muuttaa niin, että omaishoidon tukea voidaan myöntää myös tavallisen palveluasumisen asiakkaille?**

Kyllä

**5. Pitäisikö tehostettua palveluasumista ja muita asumis- ja palvelumuotoja voida toteuttaa samassa toimintayksikössä?**

Kyllä

**6. Voitaisiinko iäkkäiden henkilöiden asumisen monimuotoisuutta edistää muilla lain muutoksilla?**

Kyllä

**7. JOS vastasitte kyllä kysymykseen 6, kuvatkaa, millaisilla muilla lainmuutoksilla asumisen monimuotoisuutta voitaisiin edistää.**

Mikäli edelleen tavoitteena on kotona asumisen mahdollistaminen myös toimintakyvyn heiketessä, tulee asumisen esteettömyyttä tukevia säännöksiä vahvistaa. Tämä koskee eityisesti maankäyttö- ja rakennuslakia ja sen nojalla annettua ns. esteettömyysasetusta, jotta esteetöntä asuntokantaa saataisiin nykyisestä laajennettua. Näin mahdollistuisi myös asuntojen käyttäminen eri elämänvaiheessa elinkaariajattelun mukaisesti. Samoin tätä tukisi asunnon muutostöiden nykyistä laajempi korvaaminen, mikä myös mahdollistaisi iäkkäiden ihmisten asumisen omassa asunnossa pidempään turvallisesti kuin nykyään.

**8. Sosiaalihuoltolain 21 §:n 3 momentin mukaan palveluasumisen saannin edellytyksenä on, että henkilö tarvitsee soveltuvan asunnon sekä hoitoa ja huolenpitoa. Tehostetun palveluasumisen saanti edellyttää lisäksi, että hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautinen. Pitäisikö laissa määritellä tehostetun palveluasumisen saannin edellytykset nykyistä tarkemmin?**

Kyllä

**9. Kotipalvelun sisältönä on sosiaalihuoltolain 19 §:n mukaan jokapäiväiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittaminen tai niissä avustaminen. Nämä toiminnot ovat: asuminen, hoito ja huolenpito, toimintakyvyn ylläpito, lasten hoito ja kasvatus sekä asiointi. Luettelo ei ole tyhjentävä. Kotipalveluun sisältyvät tukipalvelut ovat: ateria-, vaatehuolto- ja siivouspalvelut sekä sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut. Pitäisikö kotipalveluun sisältyvät tukipalvelut erottaa omaksi palvelumuodokseen?**

Ei

**10. Vastaavatko kotipalvelun ja tukipalvelujen käsite ja sisältö nykyisiä asiakkaiden tarpeita vai pitäisikö palvelujen nimikettä ja/tai niiden sisältöä muuttaa?**

Ei

**11. Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys (HE 4/2020 vp), jossa vanhuspalvelulakiin ehdotetaan säännöksiä tehostetun palveluasumisen henkilöstömitoituksesta. Pitäisikö myös kotihoidon henkilöstön määrästä säätää lain tasolla?**

Kyllä

**12. JOS vastasitte kyllä kysymykseen 11, kuvatkaa millä tavalla asiasta pitäisi säätää. Olisiko esimerkiksi Laatusuosituksessa hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017–2019 (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2017:6) oleva suositus kotihoidon henkilöstön määräytymisestä toimiva tapa?**

laatusuosituksessa oleva suositus on yksi hyvä vaihtoehto.

**13. Tukeeko nykyinen vanhuspalvelulain säännös toimintayksikön johtamisesta (21 §) riittävästi johtamisen kehittämistä?**

Ei kantaa

#### **14. Mitä muuta haluatte tuoda esiin iäkkäiden henkilöiden palveluja koskevan lainsäädännön kehittämisestä?**

Kuten Ihmisoikeuskeskus lausunnossaan toteaa, on asiakkaiden kannalta on olennaisen tärkeää, että iäkkäiden henkilöiden palveluja koskeva lainsäädäntö takaa heille perustuslaissa säädetyllä tavalla riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut, yksityisyyden suojan, oikeusturvan ja muut heille kuuluvat oikeudet. Ihmisoikeuskeskuksen tavoin pidämme suurena ongelmana oikeusperustaisuuden heikkoa ymmärrystä ja etenkin oikeusturvan alhaista tasoa, mikä näkyy mm. päätösten puuttuvissa tai puutteellisissa perusteluissa.

Vanhuspalvelujen toimeenpanoon panostaminen on tärkeää. Siinä olennaisia osatekijöitä ovat laadukas, yksilöllinen palvelutarpeen arvio sekä asiakkaan kuuleminen ja erityisesti päätöksenteon lainmukaisuus, ml. riittävät perustelut, muutoksenhakumahdollisuudet, päätösten toimeenpanon valvonta, omavalvonta, reklamaatiojärjestelmät, palautejärjestelmät, asiakassuunnitelman ja palvelupäätöksen yhteys yksikössä tehtävään hoitosuunnitelman. Ihmisoikeuskeskuksen esittämä huomio on tärkeä: lainsäädännön muutosten ohella palvelutarpeen yksilöllisen arvioinnin ja oikeudellisesti kestävä palveluprosessin kehittäminen tuottaa hyvää tulosta pienemmin muutoksin.

Lainsäädännön kehittämisessä tulee kiinnittää huomiota siihen, kuten Mielenterveyden keskusliitto lausunnossaan huomauttaa, että yksilöön kohdistuvia lakiin perustumattomia – tai mahdollisesti tulevaisuudessa myös lakiin perustuvia – rajoitustoimenpiteitä taikka yksikön yleisiä rajoittavia käytäntöjä ei kohdisteta rutiininomaisesti kaikkiin asiakkaisiin ilman yksilökohtaista harkintaa. Tämän periaatteen merkitys korostuu erityisesti jos eri asumis- ja palvelumuotoja toteutettaisiin samassa yksikössä, monipuolisuutta lisää myös se, että iäkkäillä voi olla esimerkiksi muistisairaus, mielenterveyden ongelma tai päihdeongelma. Esimerkiksi mielenterveysongelmaisen vanhuksen liikkumista ei ole välttämättä tarpeen rajoittaa samalla tavalla kuin muistisairaana. Yksikön yleiset, rajoittavat käytännöt eivät saa rakentua yhden asiakaskuvan varaan.

Mahlamäki Pirkko  
Vammaisfoorumi ry